

NATUURLIJK BEREIKBAAR!

RAPPORT 7 FEBRUARI

WAGENBORG PASSAGIERSDIENSTEN

Verslag bijeenkomst externe adviesgroep

7 februari 2023

Van de 18 leden zijn 16 personen aanwezig tijdens de tweede bijeenkomst van de externe adviesgroep. In aanloop naar deze bijeenkomst kreeg de groep huiswerk van Manager Innovatie bij WPD, Rogier Havelaar. Hij stuurde iedereen enkele rapporten, onderzoeken en officiële documenten* toe, zodat de adviesgroep een beter beeld kon krijgen bij wat er allemaal speelt. Alle documenten van haver tot gort lezen zou te veel werk zijn, daarom kregen de leden de opdracht om de documenten door te bladeren en om vervolgens de vraag te stellen: waar gaat dit nu over?

* De betreffende documenten zijn openbaar en te vinden op www.wpd.nl/natuurlijkbereikbaar

Terugblik bijeenkomst 7 januari

Maar voor hij terugkomt op deze documenten, vraagt Rogier de leden hoe ze de eerste bijeenkomst hebben ervaren. Eén lid zegt: *“We kregen veel informatie en de vorm die jullie als WPD inzetten om in gesprek te komen is leuk en prettig.”* Iemand anders vindt het wat koffiedik kijken: *“We kunnen heel veel energie steken in het denken in een*

bepaalde richting, maar als Rijkswaterstaat (RWS) anders beslist, moet alles opnieuw. Daar zit ik nog een beetje mee. Misschien wordt straks wel gevaren vanaf Ferwert in plaats van Holwerd.”

Rogier geeft aan dat waar RWS ook mee komt, je altijd een vaargeul met voldoende diepte en breedte nodig hebt. *“Varen is varen. De vraag is: hoe organiseer je alles met oog op bijvoorbeeld energie en toerisme? Dit zijn de onderwerpen waar het bij deze adviesgroep over gaat en dan maakt het niet uit of we vanuit Holwerd of Ferwert varen.”*

Hij vervolgt: *“Wat we vanavond trouwens zeker gaan doen, is koffiedik kijken. We gaan nadenken over de toekomst, over 10 jaar na nu. Wat zijn dan de verwachtingen van de veerdienst? Je kunt dat niet exact voorspellen, maar wel kijken naar de trends die nu spelen en wat die kunnen betekenen voor de toekomst.”*

Vanuit de adviesgroep komt de vraag of van hen wordt verwacht dat ze advies geven.

Rogier legt uit: *“We zitten nu nog in de fase van zo breed en zo veel mogelijk ideeën verzamelen en hoofd- van bijzaken scheiden. In de eerste week*

van maart organiseren we als WPD een themaweek waarin eilanders, bezoekers, zakelijke relaties en stakeholders met elkaar in gesprek gaan over verschillende thema's. We gaan de aanwezigen dan vragen: wat vind je, wat wil je en wat zijn je wensen en zorgen voor de toekomst? We gebruiken de input van de themaweek in maart, de bijeenkomsten van de externe adviesgroep én die van de interne adviesgroep (met medewerkers van WPD, red.) om vóór de zomer de eerste inventarisatie op papier te zetten. *Dán weten we: dit zijn ongeveer de wensen voor de toekomst. En die stoppen we vervolgens in het genetisch algoritme.*"

Het genetisch algoritme is een rekenprogramma waarin alle informatie over getij, gewicht van de schepen, hoeveelheid passagiers, wensen met betrekking tot duurzaamheid, dienstregeling en tal van andere factoren worden gestopt en waar dan een x aantal boten met bepaalde afmetingen en eigenschappen uit rolt, waarbij de input (informatie en wensen) zo goed mogelijk wordt meegenomen.

Iemand vraagt zich af: *"Zijn we al niet te laat met onze input?"*

Rogier geeft aan dat WPD veel contact heeft met het ministerie. *"Vandaag (7 februari 2023) zijn kamervragen gesteld over de vaargeul naar*

Ameland, dus we zijn heel actueel. En WPD zit donderdag (9 februari 2023) om tafel met het ministerie. We gaan vragen hoe het ministerie kijkt naar de doorlooptijden. Het Vervolgonderzoek Bereikbaarheid Ameland 2030 (VBA 2030) van RWS is nog niet klaar en dus kunnen we nog niks beslissen. De opstelling van WPD is dat we alleen varen wanneer het veilig is. Dat is nu niet het geval."

Iemand anders vraagt zich af wanneer bekend wordt wanneer de concessie begint en of de aanlanding eventueel anders geregeld wordt. *"Dat is onderdeel van het VBA2030"*, antwoordt Rogier. *"We verwachten vóór de zomer uitsluitel.."*

Een ander lid van de adviesgroep merkt op dat in het artikel dat Rogier ter voorbereiding mailde ('Rijk blijft 'kapitein' over de waddenveerdiensten', Leeuwarder Courant, 15 november 2022) staat dat de provincie niet verantwoordelijk wordt voor de eerstvolgende concessieverlening. *"Waarom niet? Als er ergens knowhow is over dit onderwerp, dan is het hier wel."* Rogier legt uit dat de overdracht van deze taak van het Rijk naar de provincie gepaard gaat met te veel kosten. *"Dus de concessie wordt door het Rijk uitgegeven en dat blijft zo."*

Een ander merkt op: *“Waarvoor we hier zitten, is een strategische keuze. Dat is wel lastig om aan anderen uit te leggen. Om duidelijk te maken: we praten in deze groep niet over hoe we de huidige problemen oplossen, maar over de toekomst. Daar struggle ik wel mee.”*

Iemand anders komt tot slot ter aanvulling terug op het onderwerp ‘aanlanding’. *“Het probleem met de vaargeulen speelt niet alleen bij Ameland, maar ook bij Schiermonnikoog. De pier in Holwerd is op de verkeerde plek gebouwd waardoor de vaargeulproblematiek is ontstaan.”*

Trends bepalen

Rogier sluit het terugblikken af en luidt het eerste agendapunt voor deze avond in. Hij legt uit dat de eerste bijeenkomst op 24 januari 2023 in het teken stond van wensen: wat vinden de leden van de externe adviesgroep het belangrijkste met oog op het vervoersconcept? Deze avond ligt de focus op de omgeving: wat zijn de trends en hoe zou de wereld er in 2035 uit kunnen zien? *“In aanloop naar deze avond hebben jullie diverse documenten gekregen die met de toekomst te maken hebben. Ik ben benieuwd wat jullie ervan vonden.”*

De documenten hebben betrekking op 5 onderwerpen: concessie, vaargeul, Uitvoeringsagenda Wadden 2025, toerisme en energie. De leden krijgen per onderwerp 45 seconden om na te denken over wat hen opviel. Vervolgens bespreken ze in 3- of 2-tallen hun mening, om daarna aan de hele groep terug te koppelen wat is besproken. Hieronder staat per onderwerp wat werd teruggekoppeld.

1. Concessie:

- *“De problematiek met aanlanding en vaargeulen maakt dat niet goed geïnvesteerd kan worden in schepen. Er moet eerst duidelijkheid komen over de vaargeulen, daarna kan geïnvesteerd worden in nieuwe schepen. Onze suggestie is om te kiezen voor een soort tussenconcessie.”*
- *“De huidige concessie maakt veel mazen in de wet doordat bepaalde dingen zo omschreven staan dat je er een creatieve invulling aan kunt geven. Bijvoorbeeld: de kwaliteitsborging moet door middel van cliëntenonderzoek bepaald worden. Hierdoor is er een enorme bias. Eilanders worden in dit soort onderzoek ondergesneeuwd door toeristen, die met meer zijn en het vaak niet erg vinden als de boot is vertraagd. Het gevoel van de eilanders is hierdoor minder goed verankerd.”*

- "Het Midterm Review mag wat ons betreft vaker plaatsvinden."
- "We zijn volgens ons al in de nadagen bezig. Europese aanbestedingen duren 3 jaar. De voorwaarden voor aanbesteding moet je duidelijk hebben. Je redt het niet als je daar nu nog mee moet beginnen, je moet al duidelijk hebben waar je moet varen, et cetera. De planologische procedure om een nieuwe haven te realiseren kost al snel 10 jaar. Ik denk dat de toerist de problemen accepteert tot een bepaald niveau. De boot gaat een keer niet en je wordt ingedeeld op een andere boot; dit is misschien één keer oké, maar daarna gaan ze naar een ander eiland. Dit zou een probleem zijn, want de winkels op Ameland bestaan dankzij toeristen."
- "Den Haag is ver weg en Den Haag kent het hier niet."

2. Vaargeul

- "Wij vinden dat je ook moet kijken naar alternatieve vervoersmiddelen waarbij je geul-onafhankelijk bent. Bijvoorbeeld een hovercraft. Wij denken ook dat je niet alleen moet kijken naar de vaargeul die er nu ligt, maar ook naar alternatieven."

- "We vinden dit een lastig onderwerp, maar vinden dat de politiek erbij betrokken moet zijn. Het is belangrijk voor eilanders dat de eilanden leefbaar blijven. Er zijn dingen die wettelijk wel en niet mogen, maar je zult op een gegeven moment toch iets moeten toegeven."
- "De problemen bij de vaargeul naar Ameland spelen bij de vaargeul naar Schiermonnikoog ook. Je zou ook zo'n RWS-project (VBA2030, red.) voor Schiermonnikoog moeten hebben. Er moet veel meer onderzoek komen, ook met experts uit het veld, willen ze daar een geologisch goed verhaal uit krijgen."
- "Over de vaargeul kunnen we niks zeggen omdat RWS hierover gaat."

Rogier licht toe: "Het is een rijksvaarweg, de Rijksoverheid (RWS) zal dat moeten waarborgen. Het moet wel in de nieuwe concessie vastgelegd worden wat de minimale afmetingen zijn." Iemand anders reageert hierop: "Je hebt ook de natuurwetgeving. Stel dat er een rechtszaak komt vanwege aantasting van het landschap, dan krijg je misschien heel veel problemen."

3. Uitvoeringsagenda Wadden 2025

- "Ik had deze agenda veel 'groener' verwacht. Ik vind het een beetje meevallen."

Rogier vraagt of meer mensen dat vinden. Reactie van één van de leden: "Ja, maar het staat nu zo op papier en of het zo in de praktijk ook gaat, vraag ik me af."

- "De visie 2050 is vaag omschreven, het kan nog alle kanten op. Als er staat 'er moet zo veel mogelijk gebruik gemaakt worden van natuurlijke vaargeulen', dan denk ik: als die er niet meer zijn, mag je dan een nieuwe geul aanleggen? Letterlijk staat er: bij alle ingrepen en handelingen is duurzame bescherming van de natuur en natuurlijke ontwikkeling van de Waddenzee het uitgangspunt."

- "Ik heb niet het hele stuk gelezen, maar ben in het algemeen van mening dat natuurorganisaties een te grote stem hebben in bepaalde dingen, wat ten koste gaat van de leefbaarheid en van ons allemaal. Laatst las ik bijvoorbeeld: stel dat de verplaatsing van de haven naar Ferwert de beste oplossing is, dan kan dat niet, want daar ligt een broedgebied. Maar ik vind niet dat de leefbaarheid ten koste mag gaan van een broedgebied."

- "Je wilt als eiland bereikbaar blijven voor bewoners en toeristen, maar iedereen is ook bezig met duurzaamheid, CO₂-uitstoot en het waddengebied. De balans slaat te ver door naar de natuur. Natuurlijk is natuur belangrijk, maar we willen wel naar huis kunnen."

4. Toerisme

- "We willen als eiland authenticiteit uitstralen en de natuur bewaren, maar ook openstaan voor groei. Dus hebben ondernemers, de gemeente, natuurbescherming en de VVV voor Schiermonnikoog een plan geschreven, waaruit

10 pijlers zijn uitgekomen (document Gastvrij Schiermonnikoog, red.). De komende maand worden die uitgewerkt tot concrete voorstellen."

Meer tijd is er niet om het te hebben over de onderwerpen toerisme en energie. Om te voorkomen dat het programma uitloopt - wat zou betekenen dat een deel van de adviesgroepleden de boot naar huis zou missen - gaat Rogier door naar de volgende opdracht: "We hebben net teruggeblikt op de diverse stukken, zodat we weten waar het over gaat. Nu gaan we nadenken over wat de trends zijn die we naar de toekomst toe zien. Vanuit die trends kun je een aantal scenario's schetsen die zowel relevant als plausibel zijn. Hoe ziet de veerdienst wadden-Oost er in 2035 uit?"

Rogier wijst op 5 tafels die apart zijn gezet. Op elke tafel staat één onderwerp aangegeven: concessie, vaargeul, natuurbeleid, toerisme of duurzaamheid. De groep mag zich verdelen over de 5 tafels en nadenken over de vraag: hoe zou de toekomst met betrekking tot het onderwerp eruit kunnen zien? Hun scenario's mogen de leden op post-its schrijven en die vervolgens op een groot vel papier plakken. Vervolgens mogen alle leden bij 'hun' onderwerp met stickers aangeven welke van de genoteerde scenario's in hun ogen het meest realistisch zijn. Dus de mensen aan de tafel 'toerisme' plakken stickers op het papier met scenario's over toerisme, de mensen aan de tafel 'concessie' plakken stickers bij hun scenario's over concessie, et cetera. Iedereen krijgt 3 stickers.

Vanwege de paar afmeldingen blijft de tafel met onderwerp 'energie' onbemand. Bij de overige tafels (toerisme, natuur, vaargeul en concessie) zijn de volgende scenario's op papier gezet. Indien er achter een scenario stickers zijn geplakt, staat erbij vermeld hoeveel stickers dat waren.

1. TOERISME

- Goede parkeergelegenheid, aansluiting openbaar vervoer ●
- Stiptheid van de overtocht
- Kwaliteit op vervoer en onderhoud
- Snelboot crucialer
- Vervoer caravan en tent mogelijk ●●
- Mogelijkheid voor mindervaliden
- Boottickets i.c.m vervoer
- Boottickets i.c.m. accommodatie
- Er ontstaat prijsdruk wat kan leiden tot eenzijdig toerisme ●●●
- Flexibel vervoer
- Breder aanbod van soorten boten (snelboot, vrachtboot, autoboot) ●●●
- Start van de vakantiereis is in Holwerd en Lauwersoog; gastvrijheid & info zijn hier belangrijk ●●
- Boot aansluiting op aankomsttijd accommodatie
- Zakelijke markt klein
- Spreiding van seizoenen
- Korter verblijf
- Terminals en winkels: reis begint hier
- Meer vrije tijd
- Vaste gasten omarmen
- Duurzaamheid
- Wijze van transport bepaalt toerisme van het eiland ●

2. NATUUR

- Gasboring
- Horizonvervuiling
- Invloed economische processen ●
- Snelvaren
- Wadlopen
- Soms is natuur beperking ●
- Leefbaarheid mens ●●●
- Vaargeul
- Trend: e-boat met thuisbatterij ●●●
- Flyway (vogeltelling)
- Werelderfgoed ●
- Groot foerageergebied ●
- Bodemleven
- Flora en fauna
- Natura 2000 is leidend ●●
- Luchtvervuiling door files bij brug
- Schone lucht
- Wat doen we met waddenslib?

3. VAARGEUL

- Er worden alleen natuurlijke geulen gebruikt ●●●●●
- EU-wetgeving gaat bepalen ●●●●●
- Vaargeul wordt smaller/ondieper ●
- Smallere boten, minder auto's
- Varen op tij :(
- De pier moet worden verlengd ●

4. CONCESSIE

- RWS (2 stickers)
- VBA2030 ●
- Gemeenten
- Politiek ●
- Overtocht blijft dankzij overheid betaalbaar ●●●●
- Concessie blijft bij Rijk ●●
- Schepen: hoeveel?
- Natuurorganisaties
- Autoluwe visies worden in concessie overgenomen ●●●●
- Voorgaande concessie
- Wagenborg

Wanneer de tijd op is, noteert Rogier wat per onderwerp de drie scenario's zijn die de meeste stickers hebben gekregen. Hij noteert ze op een groot vel papier, deelt 5 stickers per persoon uit en iedereen mag onder alle 5 onderwerpen stickers plaatsen bij, in hun ogen, de meest realistische scenario's. Dit is de samenvatting:

Toerisme

- Breder aanbod van soorten boten (snelboot, vrachtboot, autoboot) ●●●●●●●●
- Er ontstaat prijsdruk wat kan leiden tot eenzijdig toerisme ●●●●●
- Start van de vakantiereis in Holwerd en Lauwersoog gastvrijheid info ●●●●●●●●

Natuur

- Het moet leefbaar blijven voor eilanders ●●●●●
- Trend: e-boot met thuisbatterij ●●●●●●●●
- Natuurwetgeving is leidend voor bereikbaarheid ●●● (Noot: dit scenario is in overleg met de adviesraadleden die zich bogen over het onderwerp 'natuur' samengesteld uit de post-its: 'Soms is natuur beperking' en 'Natura 2000 is leidend'.)

Vaargeul

- Er worden alleen natuurlijke geulen gebruikt ●●●●●●●●
- EU-wetgeving gaat bepalen ●●●●●●●●●●
- De pier moet worden verlengd ●●●

Concessie

- Autoluwe visies worden in concessie overgenomen ●●●●●●
- Concessie blijft bij Rijk ●●●
- Overtocht blijft dankzij overheid betaalbaar ●●●●●●●●

De e-boot en een breder aanbod van soorten boten blijken dus populair, net als de customer journey (de start van de vakantiereis is in Holwerd en Lauwersoog, waar goede gastvrijheid en informatievoorziening centraal staan).

"Dat er veel stickers achter 'EU-wetgeving' staan, is wonderlijk", stelt Rogier. "Dat zou betekenen dat we onze pijlen niet meer op de provincie en Den Haag moeten richten, maar op Brussel. Wat zien jullie daar concreet?"

Iemand antwoordt dat de aanbesteding toch vanuit Brussel wordt aangestuurd. Een ander merkt op dat de pijlen richten op Brussel ook een nadelig gevolg kan hebben: "Dat wordt het speciale tarief voor eilanders veranderd, want zo'n regeling mag volgens EU-richtlijnen niet."

Ook stipt Rogier het scenario 'de overheid gaat een rol spelen in de betaalbaarheid van de overtocht' aan. Iemand uit de groep legt uit: "We verwachten dat de overtocht dunder wordt en hopen dat de overheid gaat ingrijpen. In het ov steekt de overheid ook miljoenen."

Het is bijna 19.45 uur, tijd voor de afsluiting van de avond. Rogier vraagt de aanwezigen wat ze van deze bijeenkomst vonden. De reacties variëren van 'informatief', 'inhoudelijk' en 'fijn dat je veel inbreng hebt' tot 'complex', 'breed' en 'het was te kort om het hele verhaal te kunnen vertellen'. Dit laatste komt meerdere keren voorbij en Rogier wijst de adviesgroep erop dat ze dit verslag mogen aanpassen/aanvullen wanneer ze het onder ogen krijgen.

"De volgende bijeenkomst is op zaterdag 11 maart, tijdens de themawEEK die ik eerder al noemde", gaat Rogier verder. "In die week organiseren we elke avond een ander gesprek. Dinsdag over toerisme, woensdag over zorg, onderwijs, cultuur en sport, donderdag hebben we een programma voor relaties en vrijdag gaat het over logistiek. Op zaterdag houdt WPD open dag en 's middags hebben we als externe adviesgroep een lunchbijeenkomst waarin we weer verdergaan met het verzamelen van wensen en scenario's.

Vanavond hebben we de eerste stap gezet in de scenarioplanning. De input van vanavond ga ik gebruiken voor het opstellen van een meer analytisch framework: 4 scenario's die relevant en plausibel zijn. Die ga ik met jullie delen. Op 18 april hebben we onze eerste digitale sessie. Dan vertel ik waar we staan en wat de voorlopige conclusies zijn van de eerste maanden, zodat jullie daar feedback op kunnen geven."

Iemand haakt in op de themawEEK en vraagt of daar ook verslag van komt. Rogier antwoordt bevestigend.

Eén van de adviesgroepleden vraagt Rogier of de input vanuit de externe adviesgroep hem verrast. "Ja", antwoordt hij. "Ik wilde hier open instappen. Ik heb verschillende bronnen waar ik input uit haal, zoals documenten, deze externe adviesgroep en de interne adviesgroep. Diverse bronnen die moeten leiden tot één programma van input. Het is belangrijk om alle input zo goed mogelijk te ontvangen en op papier te zetten, zodat mensen kunnen zeggen: ik herken wat hier staat."

De volgende bijeenkomst met de externe adviesraad is op zaterdag 11 maart. De uitnodiging met exacte plaats en tijd volgt.

